

DOI: 10.31110/consensus/2024-02/205-218

УДК (UDC) 327 : 341.7] : 355.01

**THE REACTION OF THE DIPLOMATIC MISSIONS OF EUROPEAN STATES IN UKRAINE
TO THE EVENTS OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR
(BASED ON MATERIALS FROM OFFICIAL WEB RESOURCES)**

Olena Pistrakevych*
Myroslava Lisovska**

Abstract

The goal of the article is to study the reaction of the diplomatic representations of European states in Ukraine to the events of the Russian-Ukrainian war that covered the period of 2014-2022. The analysis is based on materials from their official web resources which now can be considered as one more tool of modern diplomacy. It is determined that the main events that received a response from diplomatic missions were: The Revolution of Dignity, Russia's armed invasion of Crimea, the war in Donbas, and Russia's full-scale invasion of Ukraine since February 24, 2022.

The scientific novelty of the research is to examine the reaction of European states to the Russo-Ukrainian war by highlighting the position of their diplomatic missions in Ukraine on official web resources.

The conclusions emphasize that the events of the Russian-Ukrainian war were reflected on the web-resources of the diplomatic representations in the messages of different content: warnings to citizens about the difficult security situation in Ukraine and recommendations to refrain from travelling in the country, news about visits of heads of diplomatic missions of European states to the territories that were destroyed and temporarily occupied, interviews with ambassadors about the specifics of the work of diplomatic missions in conditions of war, participation in events on the occasion of memorable dates, artistic events dedicated to the commemoration of the events of the Russian-Ukrainian war. It is determined that the events of the Revolution of Dignity and the Russian occupation of Crimea didn't receive a proper reaction and coverage on the official web resources of diplomatic missions. However, the reaction to Russia's full-scale invasion of Ukraine was immediate. It is proven that the intensification of attention and publishing activities of diplomatic missions regarding the events of the Russo-Ukrainian war took place from the moment of the beginning of active hostilities, especially when the events directly affected the interests of certain countries and their citizens.

Keywords: diplomatic mission, embassy, European states, Russian-Ukrainian war

* PhD in Public Administration, Associate Professor of the Department of International Relations Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, Ukraine. E-mail: o.pistrakevych@kubg.edu.ua. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0457-1954>

** PhD in Political Sciences, Associate Professor of the Department of International Relations Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, Ukraine. E-mail: m.lisovska@kubg.edu.ua. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3534-9945>

**РЕАКЦІЯ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ В УКРАЇНІ
НА ПОДІЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ ОФІЦІЙНИХ ВЕБ-РЕСУРСІВ)**

Олена Пістракевич*
Мирослава Лісовська**

Анотація

У рамках поданої публікації **метою** дослідження є вивчення реакції дипломатичних представництв європейських держав в Україні на події російсько-української війни, які охопили 2014–2022 рр. Аналіз здійснено на основі матеріалів їх офіційних веб-ресурсів, які презентують один із сучасних вимірів дипломатії. Визначено, що основними подіями, на які зреагували дипломатичні представництва держав Європи, стали: Революція Гідності, збройне вторгнення РФ у Крим, війна на сході України та повномасштабне вторгнення РФ на територію України з 24 лютого 2022 року.

Наукова новизна дослідження полягає у вивченні реакції європейських держав на російсько-українську війну через висвітлення позиції їхніх дипломатичних представництв в Україні на офіційних веб-ресурсах.

У **висновках** підкреслено, що події російсько-української війни були відображені різними за змістом повідомленнями – про попередження громадян про складну безпекову ситуацію в Україні та рекомендації щодо утримання від подорожей країною, про візити очільників дипломатичних установ європейських держав на території, які зазнали руйнувань та були тимчасово окуповані, про інтерв'ю послів щодо специфіки роботи дипломатичних представництв в умовах війни, про участь у заходах з нагоди пам'ятних дат, мистецьких заходах, присвячених подіям російсько-української війни, про реалізацію програм підтримки постраждалих від російської збройної агресії. Виявлено, що події Революції Гідності та російської окупації Криму не отримали належної реакції та поточного висвітлення їх на офіційних веб-ресурсах дипломатичних представництв. Натомість, реакція на повномасштабне вторгнення РФ в Україну була миттєвою. Доведено, що активізація уваги та публікаційної діяльності дипломатичних представництв щодо подій російсько-української війни відбувалася з моменту початку активних бойових дій, особливо коли події стосувалися безпосередньо інтересів окремих країн та їх громадян.

Ключові слова: дипломатичне представництво, посольство, європейські держави, російсько-українська війна

Цитування: Пістракевич, О. & Лісовська, М. (2024). Реакція дипломатичних представництв європейських держав в Україні на події російсько-української війни (за матеріалами офіційних веб-ресурсів). Консенсус, 2, 205–218.

URL: <https://konsensus.net.ua/index.php/konsensus/article/view/115>

* кандидат наук з державного управління, доцент кафедри міжнародних відносин Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, Київ, Україна. Е-mail: o.pistrakevych@kubg.edu.ua. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0457-1954>

** кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, Київ, Україна. Е-mail: m.lisovska@kubg.edu.ua. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3534-9945>

Постановка проблеми. Події російсько-української війни стали серйозним викликом для роботи дипломатичних представництв іноземних країн, які покликані підтримувати офіційні міждержавні відносини, здійснювати представництво своїх держав за кордоном, захищати національні інтереси та права своїх громадян. Згідно з Віденською конвенцією про дипломатичні зносини 1961 року однією із основних функцій дипломатичних представництв є збір інформації про умови й події у державі перебування та повідомлення про них уряду акредитуючої держави. Такі екстраординарні події як збройні конфлікти, а тим більше військове вторгнення на територію суверенної держави заслуговують на особливу увагу. Дипломатичні представництва іноземних держав в разі початку воєнних дій в країні перебування мають першими реагувати на такі події та забезпечувати інформування не тільки владних структур своєї держави, а й її громадян, які перебувають в іноземній країні в якій розпочався конфлікт або війна.

Тому, реконструкція того як висвітлювалася проблематика російсько-української війни, як реагували на окремі її етапи дипломатичні представництва європейських держав в Україні, є важливою з огляду на необхідність кращого розуміння позиції європейських держав щодо війни, особливостей сприйняття зарубіжною громадськістю подій, що відбуваються в Україні, а також ймовірності подальшої підтримки та надання допомоги. Для українців найбільш важливим для складання цілісної картини світової реакції на російську агресію є саме позиція європейських країн, оскільки саме євроінтеграційні прагнення України стали одним з приводів, які Росія використала як обґрунтування причин своєї агресії та інтервенції. Крім того, гібридний характер війни Росії проти України потребує детального розгляду і аналізу усіх вимірів не тільки дипломатичної, політичної, безпекової, економічної, а й інформаційної складової. Тож врахування специфіки поширення різного виду інформації в умовах війни, а особливо реакція дипломатичних представництв іноземних держав зберігає свою актуальність та потребує ретельного вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри те, що російсько-українська війна ще триває, вона вже стала об'єктом аналізу та вивчення. З 2014 р. основний масив перших публікацій це публіцистичні матеріали та оцінки експертів, які накопичили великий масив фактичних даних та здійснювали перші спроби аналізу ситуації, причин та перебігу війни. Тема російсько-української війни та дослідження усіх її аспектів, залишається актуальною через серйозний вплив на політичну, економічну, гуманітарну та безпекову ситуацію, який поширюється на регіональний та міжнародний рівні. Серед вітчизняних науковців, праці яких присвячені окремим аспектам російсько-української війни, варто зазначити І. Процюка, Д. Бойчука¹. Їхні дослідження торкаються теми допомоги міжнародного співтовариства Україні у

¹Процюк І.В., Бойчук Д.С. Допомога Європейського Союзу Україні під час війни як втілення ідеї соціальної державності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 42-45. URL: http://lsej.org.ua/6_2023/7.pdf

протистоянні російській агресії. Питання позиції окремих держав щодо російсько-української війни висвітлені у працях О. Гільченко та Д. Верютіної², які аналізують участь та роль Німеччини у вирішенні питання української кризи 2013–2015 років; І. Сидоренко, яка розглядає риторику світових лідерів як показник ставлення до війни³; І. Вовканича та І. Шніцера⁴, М. Лісовської, О. Пістракевич і М. Бессонової⁵, які аналізують реакцію та позиції країн Вишеградської четвірки на повномасштабне вторгнення. Також варто згадати, що у низці публікацій лише побіжно окреслюється реакція саме дипломатів на події російсько-української війни (наприклад у роботі В. Паздрій і П. Антонока⁶). Тож, тема реакції дипломатичних представництв європейських держав в Україні на події російсько-української війни, починаючи з 2014 р., не була предметом окремого дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних науковців.

Метою дослідження, результати якого висвітлені у даній публікації, є аналіз реакції дипломатичних представництв європейських держав в Україні на події російсько-української війни на прикладі матеріалів їхніх офіційних веб-ресурсів. Така постановка мети дослідження обумовлена тим, що в умовах гібридної війни та інформаційного суспільства офіційні сайти та соціальні мережі стали, з одного боку, додатковим майданчиком обміну інформацією, та, водночас, одним із засобів впливу на офіційну позицію держав і мас-медіа, на формування громадської думки тощо. Тож вивчення реакції європейських держав на російсько-українську війну саме через віддзеркалення позиції їхніх дипломатичних представництв в Україні на офіційних веб-ресурсах становить важливим складником формування повної картини сучасного протистояння.

Відповідно, джерельною базою дослідження стали матеріали з офіційних веб-ресурсів дипломатичних представництв європейських держав в Україні, а саме: офіційні сайти зовнішньополітичних відомств та сторінки дипломатичних представництв у мережі Фейсбук.

Виклад основного матеріалу. Перш, ніж презентувати аналіз зібраного емпіричного матеріалу, варто зазначити що події, які стали проявами початку російсько-української війни, увійшли до переліку подій, які були визнані як ключові в історії України. Так, у 2021 р., до 30-річчя незалежності України, було проведене

² Гільченко О.Л., Верютіна Д.М. Роль Німеччини в урегулюванні української кризи. *Грані*. 2016. № 3 (131). С. 84–90. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/>

³ Sydorenko S.I. World leaders' rhetoric as a marker of their stance on Ukraine war. *Нова філологія*. 2022. № 86. Р. 162–169. URL: <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2022-86-24>

⁴ Вовканич І., Шніцер І. Реакція країн Вишеградської четвірки на повномасштабне воєнне вторгнення Росії в Україну. *Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць*. 2022. № 2 (29). С. 7–19. URL: <http://geopolitics-of-ukraine.uzhnu.edu.ua/article/view/271543>

⁵ Лісовська М.М., Пістракевич О.В., Бессонова М.М. Позиції країн Вишеградської групи щодо російсько-української війни: публічний вимір. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2023. № 3 (17). С. 125–149. DOI: <https://doi.org/10.29038/2524-2670-2023-03-125-149>

⁶ Паздрій В., Антонок П. Оленівський теракт як акт свідомого нищення української яфетичної еліти. *Консенсус*. 2023. № 4. С. 62–70. DOI: <https://doi.org/10.3110/consensus/2023-04/062-070>

дослідження, в рамках якого експерти визначили перелік 100 важливих подій в історії України, з якого шляхом опитування понад 30 тисяч українців склали сімку знакових історичних подій. Серед них, крім Хрещення Київської Русі, заснування Запорізької Січі, Голодомору, проголошення незалежності України та ухвалення конституції, стали Революція Гідності та війна на сході України⁷. Саме з цих подій і відстежувалася реакція дипломатичних представництв іноземних держав в Україні в рамках даного дослідження.

Основними подіями російсько-української війни, на які з різною активністю в інформаційному середовищі реагували дипломатичні представництва європейських держав в Україні, крім Революції Гідності та війни на сході України були: збройне вторгнення РФ у Крим та повномасштабне вторгнення рф на територію України з 24 лютого 2022 року.

Початок Євромайдану 21 листопада 2014 року, який вважається нижньою хронологічною межею Революції Гідності, майже не коментувався дипломатичними представництвами європейських держав в Україні. Події в Україні характеризувалися як складна політична та соціальна ситуація, реакцією на яку стали рекомендації іноземним громадянам уникати місць скупчення українських протестувальників. Лише в кінці січня, коли протистояння на Майдані з мирної фази перейшло в силу і були вбиті з мітингувальники, на офіційних веб-ресурсах деяких дипломатичних представництв з'явилися попередження про небезпеку подорожей та рекомендації для іноземних громадян, які подорожують і проживають в Україні, а також висловлювання занепокоєння, засудження застосування насильства та заклики до використання діалогу. Так, на офіційних веб-сайтах посольств Болгарії⁸, Румунії⁹, Іспанії¹⁰ з'явилися заяви про засудження застосування насильства і заклики до влади, політичної опозиції та протестувальників утримуватися від вживання заходів, які могли б збільшити напругу між сторонами, розпочати діалог і переговори, рекомендації для своїх громадян повідомляти заздалегідь про ситуацію в містах проживання, уникати місць великого скупчення людей, акцій протесту.

Реакція на трагічні людневі події 2014 року на офіційних вебсайтах посольств країн Європи з'явилася у вигляді публікацій з висловлюваннями співчуття родинам загиблих та про проекти допомоги. Наприклад, Посольство Республіки Болгарія в Києві організувало відправку 11 українських дітей загиблих під час Майдану у

⁷ Знакові події в історії України. 24 серпня 2021 р. *Факти ICTV*. URL: <https://fakty.com.ua/ua/znakovi-podiyi-v-istoriyi-ukrayiny/>

⁸ Препоръки за българските граждани, пътуващи до Украйна. *Република България Министерството на външните работи*. 10.01.2014. URL: <https://www.mfa.bg/embassies/ukraine/news/6174>

⁹ MAE exprimă preocupare profundă față de escaladarea violenței în Ucraina. *AMBASADA ROMÂNIEI în Ucraina*. 24.01.2014. URL: <https://kiev.mae.ro/local-news/832>

¹⁰ Condena violencia en Ucrania. *Ministerio de Asuntos Exteriores, Unión Europea y Cooperación*. 19.02.2014. URL: https://www.exteriores.gob.es/es/Comunicacion/Comunicados/Paginas/2014_COMUNICADOS/20140219_COMU051.aspx

супроводі матерів на тижневий відпочинок до міста Созополь¹¹, а Посольство Італії опублікувало повідомлення із закликом фінансувати проєкт українського психіатра професора Семена Глузмана і його нідерландського колеги, лікаря Ван Дорена, на національному рівні, який мав на меті допомогти громадянам України, які зазнали серйозної психологічної травми під час подій на Майдані¹².

Утім, у 2014 р. офіційні сайти та соціальні мережі дипломатичних представництв європейських держав приділяли мало уваги подіям Революції Гідності. Відсутність оперативного висвітлення тих подій скоріше за все свідчила про сприйняття протестів як суто внутрішньої справи та відсутності необхідності висвітлювати це на своїх офіційних веб-ресурсах. Натомість, у наступні роки спостерігалося значне зростання кількості публікацій, присвячених відзначенню річниць Революції Гідності, що може свідчити про поглиблення інтересу та розуміння важливості цих подій для міжнародної спільноти.

Так, у публікаціях на офіційній сторінці посольства Німеччини у мережі «Фейсбук» події 2014 р. згадуються як «героїчний поступ українців на Майдані», а загиблі як ті, хто «віддали свої життя за свободу та демократію», тому Німеччина й надалі підтримуватиме Україну у відстоюванні її свободи та права самостійно обирати шлях свого розвитку¹³. Посольство Австрії в Україні, вшановуючи пам'ять «Небесної сотні», що загинула на Майдані в боротьбі за демократичну та вільну Україну під час Революції Гідності, наголошувало на потребі в підтримці з боку міжнародного співтовариства реформ, боротьби з корупцією та встановлення реального верховенства права в Україні¹⁴. Посол Франції в Україні згадував рішуче бажання українців стати членом європейської сім'ї, яке вони висловили під час Євромайдану, наголошуючи на підтримці Франції євроінтеграційного курсу України¹⁵. У повідомленні на сторінці посольства Естонії про відзначення Дня Гідності та Свободи, Революція гідності була визначена знаком, що попри корумповане державне керівництво старого зразка, в Україні є сильне громадянське

¹¹ Първата група деца на загиналите по време на протестите на „Майдана“ замина на почивка в България. *Република България Министерство на външните работи*. 16.06.2014. URL: <https://www.mfa.bg/embassies/ukraine/news/7405>

¹² Progetto assistenza psicologica ai traumatizzati di Maidan. *Ambasciata d'Italia a Kiev*. 11.04.2014. URL: https://ambkiev.esteri.it/it/news/dall_ambasciata/2014/04/assistenzapsicologica-2/

¹³ Посольство Німеччини в Києві / Deutsche Botschaft Kyjiv. Посол Анка Фельдгузен згадує про події на Майдані шість років тому. *Facebook*. 20.02.2020. URL: https://www.facebook.com/photo/?fbid=2491317527646926&_amp;set=a.228092227302812

¹⁴ Österreichische Botschaft Kyjiv / Austrian Embassy in Kyiv. Die Österreichische Botschaft in Kiew gedenkt heute der „Himmlischen Hundert“. *Facebook*. (20.02.2017) URL: https://www.facebook.com/botschaftkyjiv/posts/pfbidoSfnpFdRc2uoT_NvePMba4hzRAYWmOHMHDDuNPZCL7xrXFmbbjGkyEFdDj3UVProYZyl

¹⁵ Ukraine - Dixième anniversaire du déclenchement de la «Révolution de la dignité» (Euromaïdan) en Ukraine (21 novembre 2023). *Ambassade de France en Ukraine*. URL: <https://ua.ambafrance.org/Ukraine-Dixieme-anniversaire-du-declenchement-de-la-Revolution-de-la-dignite>

суспільство, а люди, які віддали своє життя на Майдані, створили можливість для того, щоб країна розвивалась у напрямку західної культури¹⁶.

Наступною подією російсько-української війни, яка привернула увагу та була відображена офіційними вебресурсами посольств європейських держав в Україні, стала окупація РФ Криму. Верховна Рада України офіційно оголосила датою початку тимчасової окупації Криму і Севастополя Росією 20 лютого 2014 р.¹⁷ Європейські дипломати зайняли чітку позицію у питанні окупованого півострова. Разом із міжнародною спільнотою вони стали на цивілізований бік і не підтримали анексію Криму.

Публікації, які стосуються питання окупації Криму, на сторінках посольств європейських країн у мережі «Фейсбук», почали з'являтися з 2015 року. Так, окремі повідомлення, щодо позиції країн, були опубліковані на сайтах посольств та профільних міністерств. Велика Британія, Франція висловили глибоку стурбованість щодо ескалації напруженості та військової інтервенції РФ на територію Криму¹⁸. Німеччина, Болгарія, країни Балтії рішуче засудили порушення суверенітету та територіальної цілісності України¹⁹. Посольства Португалії та Італії обмежилися повідомленнями для своїх громадян про обмеження поїздок до Донецької та Луганської областей та до Криму, оскільки неможливо гарантувати консульську підтримку території, незаконно анексованій Російською Федерацією²⁰. А посольство Іспанії в Україні рекомендувало уникати коментування питання анексії Криму²¹.

Окупація Криму не була темою частих публікацій на сторінках посольств країн Європи у мережі «Фейсбук». Як правило пости присвячувалися роковинам окупації, тобто після того, як минув рік після тих подій. Це переважно пости-нагадування про грубе порушення РФ міжнародного права; про стрімке погіршення ситуації із правами людини на Кримському півострові, яка стосувалася прав кримських татар, переслідувань лідерів Меджлісу; заяви про підтримку суверенітету, незалежності та територіальної цілісності України.

Цікавий досвід щодо привернення уваги до проблеми окупації Криму

¹⁶ Estonian Embassy in Kyiv. Вісім років тому цими днями в Україні почали розгортатися без перебільшення історичні події. (22.11.2021) URL: https://www.facebook.com/photo/?fbid=3092391367715946&_amp;set=a.16789377527986&_amp;locale=ru_RU

¹⁷ Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2014 р. № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>

¹⁸ Crimea and separatist-occupied areas of Ukraine. *British Embassy Kyiv*. URL: <https://www.gov.uk/government/case-studies/crimea-and-separatist-occupied-areas-of-ukraine>

¹⁹ European Union in Ukraine. Illegal annexation of Crimea and Sevastopol: EU extends sanctions by one year. *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/EUDelegationUkraine/posts/1160717013972925>

²⁰ Informação importante para turistas e visitantes na Ucrânia. *Embaixada de Portugal ma Ucrânia*. URL: <https://kiev.embaixadaportugal.mne.gov.pt/pt/sobre-a-ucrania/dados-gerais>

²¹ Embajada de España en Ucrania. El conflicto armado en el este de Ucrania, así como, la anexión de Crimea por parte de Rusia son temas. *Facebook*. 23.05.2018 URL: <https://www.facebook.com/emb.kiev.spain/posts/pfbido2pLaXEEjebk6jdp5hFAL4eMqfNr6RHsgoS1Ma2PuoHuy9eiLx6z5GXqJrMsgnSrbQl>

продемонстрували посольства Латвійської та Литовської Республік в Україні. У грудні 2015 р. в Києві, в Дипломатичній Академії презентували фотоальбом «Крим. Спогади, реалії та візії». Фотоальбом виданий за сприяння Посольства Латвійської Республіки в Україні, Посольства Литовської Республіки в Україні та ДП «Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв». У цьому виданні висвітлено фотографії Посла Литви в Україні Пятраса Вайтекунаса (січень 2010 р. – грудень 2014 р.) та Посла Латвії в Україні Аргіти Даудзе (листопад 2011 р. – листопад 2015 р.), які перебували як особливі представники послів країн-членів ЄС в Україні в Автономній Республіці Крим в березні 2014 р., саме тоді, коли почалася його окупація. Світлини демонструють те, що побачили послы в Сімферополі та Бахчисарайі, передають ту атмосферу – на перший погляд спокійну, але насправді дуже напружену. Метою альбому була демонстрація фотофактів окупації та анексії півострова. У такий спосіб автори прагнули підтвердити солідарність з Україною та наголосити, що світ не має права мовчати про несправедливість щодо частини України – Криму та його народів²².

Наведемо ще кілька прикладів. За участі іноземних дипломатів відбувалися різноманітні зустрічі, конференції, круглі столи, провідною темою яких була окупація Криму. Так, Посол Румунії в Україні Крістіан-Леон Цуркану 9 березня 2017 р. мав зустріч із лідерами кримськотатарської громади, під час якої обговорювалися питання складної ситуації, яку переживає кримськотатарська громада, ситуація на сході України, незаконна анексія Криму²³. На думку Крістіана-Леона Цуркану питання кримських татар є важливим і для Румунії, з огляду на існування етнічної меншини кримських татар в Румунії. Також Посол запевнив, що Румунія залишається прихильником незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України.

26 лютого 2021 р. у День спротиву протиправній окупації Криму посольство Великої Британії за участі німецьких, естонських, чеських дипломатів організувало акцію на підтримку політв'язнів, яких утримують у в'язницях у Криму та РФ. Дипломати писали їм листівки зі словами підтримки та закликами щодо негайного звільнення усіх політв'язнів²⁴. У свою чергу за підтримки Посольства Німеччини в Україні Кримськотатарський Ресурсний Центр у листопаді 2021 р. в Києві представив

²² Embassy of Latvia in Ukraine / Посольство Латвійської Республіки в Україні. 18 грудня в Києві, в Дипломатичній Академії презентували фотоальбом «Крим. Спогади, реалії та візії». *Facebook*. 21.12.2015. URL:

<https://www.facebook.com/EmbassyOfLatviaInUkraine/posts/pfbidof9k8s7ZcC9UZ5zaEADPTBSd22PBFMMCX2fhWX7wWh2CDfZhPGrVc1spNLDmTfA6nl>

²³ Întrevedere cu liderii comunității tătarilor din Crimeea. *AMBASADA ROMÂNIEI în Ucraina*. 10.03.2017. URL: <https://kiev.mae.ro/local-news/924>

²⁴ British Embassy Kyiv. As Ukraine **ua** marks the Day of Resistance Against Occupation of Crimea and Sevastopol. *Facebook*. (25.02.2021) URL: https://www.facebook.com/ukinukraine/posts/pfbidofXp8edgjazRkn47pwUg5JenidsS8RyNfumPTNL54jwd6VvkB5QpeszN8RYoevMzl?locale=uk_UA

документальний фільм «Поверніть мого тата!», де зібрано історії дітей, чиїх батьків ув'язнили або насильницько викрали після окупації Криму²⁵.

Наступною подією, яка привернула увагу, отримала реакцію європейських держав, та тією чи іншою мірою була висвітлена на офіційних веб-ресурсах їхніх дипломатичних представництв, стала війна на сході України. Згідно з Указом Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 р. «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України» було розпочато Антитерористичну операцію²⁶. Уже наступного дня, 14 квітня 2014 р. країни Європейського Союзу у висновках Ради ЄС підтримали єдність, суверенітет, незалежність і територіальну цілісність України, а також невизнання незаконних нелегітимних «референдумів»²⁷. Як зазначалося у вищезгаданому документі, ЄС стурбований діями проросійських сепаратистів з дестабілізації ситуації у східній та південній Україні. Захоплення адміністративних будівель, викрадення людей, вбивства та порушення права на свободу ЗМІ незаконними озброєними угрупованнями є неприйнятними і мають припинитися²⁸.

Однак, присутність на сході України контингенту російських збройних сил, починаючи з квітня 2014 р., тимчасова окупація Донецької та Луганської областей, незаконні референдуми, проведені на території терористичних утворень «ДНР», «ЛНР» не відображені достатньою мірою на офіційних вебсайтах і фейсбук сторінках дипломатичних представництв європейських держав в Україні.

Окремі публікації на офіційних вебсайтах дипломатичних представництв Австрії, Болгарії, Греції, Іспанії, Румунії, Німеччини, Польщі, Франції, країн Балтії присвячені заявам міністерств закордонних справ щодо стурбованості ескалацією ситуації на сході України; закликам щодо зменшення напруженості та відновлення миру і порядку, щодо якнайшвидшого виконання Женевських домовленостей від 17 квітня 2014 р., позитивної оцінки Нормандського формату у вирішенні конфлікту.

Посилення уваги до подій на сході України та поява відповідних публікацій активізувалася з моменту початку активних бойових дій, особливо коли події стосувалися інтересів окремих країн. Наприклад, після серії обстрілів житлових кварталів міста Маріуполь у січні 2015 р. міністр закордонних справ Греції виступив із

²⁵ Посольство Німеччини в Києві / Deutsche Botschaft Kyjiw. Що означають політичні переслідування в Криму для сімей. *Facebook*. (23.11.2021) URL: <https://www.facebook.com/deutschebotschaftkyjiw/posts/pfbid02GSn6igg7iNeuvZRURJRyvt2tzA63FyjZQuYix6rmVehTi8Jje7VGCzCAr4MCH1>

²⁶ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України»: Указ Президента України від 14.04.2014 р. № 405/2014. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4052014-16886>.

²⁷ Council conclusions on Ukraine 12/05/2014. *Mission of Ukraine to the European Union*. (12.05.2014) URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/en/news/22790-visnovki-radi-jes-shhodo-ukrajini-zasidannya-radi-jes-u-zakordonnih-spravah-brvussely-12-travnva-2014-roku>

²⁸ Ibidem.

заявою про необхідність захисту громадян України грецького походження, більшість з яких проживає в районі Маріуполя²⁹. Посольство Греції в Києві та Генеральні консульства в Маріуполі та Одесі перебували у постійному контакті з Федерацією грецьких клубів області та її членами, щоб, у разі необхідності, надати всю необхідну допомогу населенню грецького походження³⁰.

Висвітлення ситуації на сході України мало, як правило, спорадичний характер. Так, причиною появи низки публікацій, присвячених складній ситуації на сході України, могла стати якась екстраординарна подія, така як загибель спостерігача місії ОБСЄ на Донбасі у квітні 2017 р.³¹

У період проведення футбольних матчів Ліги Чемпіонів у 2018 р. у Києві та Харкові, на сторінках посольств Італії, Іспанії, Великої Британії з'явилися публікації, які стосувалися попередження вболівальників про безпекову ситуацію, пов'язану з подіями на сході України³².

Аналіз публікацій, які стосуються реакції європейських держав на конфлікт на сході України показав, що частою практикою діяльності дипломатичних представництв іноземних держав в Україні було здійснення візитів на Донбас. Так, 12 жовтня 2017 р., в рамках робочого візиту на схід України Посол Естонії Герт Антсу зустрівся з Головою Донецької обласної державної адміністрації Павлом Жебрівським. Серед основних питань, які обговорили сторони під час зустрічі були гуманітарна ситуація на лінії розмежування, захист прав людини, виплата пенсій на непідконтрольній українському уряду території, допомога внутрішньо переміщеним особам³³.

У листопаді 2017 р. Посол Франції в Україні Ізабель Дюмон зустрілася з родичами військовополонених, які перебували на тимчасово окупованих територіях³⁴. З 2-го по 5-те червня 2018 р. відбувся візит на Донбас Посла Франції в Україні Ізабель Дюмон. Під час цієї місії, Посол Франції поспілкувалася з генералом Сергієм Наєвим, Командувачем Об'єднаними силами, іншими підрозділами,

²⁹ Δήλωση Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης και ΥΠΕΕ Ευ. Βενιζέλου σχετικά με τον σημερινό βομβαρδισμό και τον θάνατο αμάχων στη Μαριούπολη. *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Η Ελλάδα στην Ουκρανία*. (24.01.2015) URL: <https://www.mfa.gr/missionsabroad/ukraine/news/delose-antiproedrou-tes-kuberneses-kai-upeks-eu-benizelou-skhetika-me-ton-semerino-bombardismo-kai-ton-thanato-amakhon-ste-marioupole.html>

³⁰ Ibidem.

³¹ Österreichische Botschaft Kyjiw / Austrian Embassy in Kyiv. Ein großer Schock für uns alle. *Facebook*. 23.04.2017.

³² Embajada de España en Ucrania. Es Kiev un lugar seguro? *Facebook*. 25.05.2018. URL: https://www.facebook.com/photo/?fbid=818132618386507&set=a.419490594917380&locale=ru_RU

³³ Estonian Embassy in Kyiv. 12 жовтня, в рамках робочого візиту на схід України Посол Естонії Герт Антсу зустрівся з Головою Донецької обласної державної адміністрації. *Facebook*. 13.10.2017 URL: https://www.facebook.com/estemb.kyiv/posts/pfbid02tmXFgq30UpMHgRwAEX4mLvQkWt76ACivjiFEnubTgq_nwxKnbn116Utkdb4Av5Kl

³⁴ L'Ambassadrice a reçu les proches de prisonniers de guerre en zone séparatiste. *Ambassade de France en Ukraine*. 21.11.2017. URL: <https://ua.ambafrance.org/L-Ambassadrice-a-recu-les-proches-de-prisonniers-de-guerre-en-zone-separatiste>

залученими до оборони території, а також з представниками місцевої влади у відвіданих містах³⁵. Французька делегація змогла побачити значні лиха цивільного населення та зусилля направлені Україною та міжнародними організаціями йому на допомогу.

Наведемо ще кілька прикладів. Так, 12-13 червня 2017 р. відбувся візит Посла Румунії до м. Маріуполя Донецької області. Глава місії зустрівся з румунськими членами Спеціальної моніторингової місії (СММ) ОБСЄ в Україні, що дислокувалася в районі Маріуполя та міста Донецька. Обговорювалися питання, пов'язані з роботою СММ ОБСЄ з метою підтримки виконання Мінських домовленостей³⁶. Австрійська делегація на чолі з Послом Австрії Герміне Поппеллер відвідала 6 листопада 2018 р. Слов'янськ та Краматорськ і зустрілася з Командувачем операції Об'єднаних сил (ООС) на Донбасі генералом Сергієм Наєвим, який розповів про нову структуру проведення операції та безпекову ситуацію в районі проведення ООС³⁷.

Окрім здійснення візитів, дипломати долучалися до участі у різноманітних заходах, спрямованих на розв'язання ситуації, спричиненої російською агресією на сході України. Наприклад, німецькі та французькі дипломати взяли участь у Міжнародному форумі Східної Європи «Join in Berlin», який відбувся у Києві³⁸. Одним із важливих питань була необхідність поживлення переговорного процесу у рамках Нормандського формату, який вважався найкращою існуючою основою на шляху до врегулювання збройного конфлікту на сході України.

Крім того, на своїх офіційних акаунтах у мережі «Фейсбук» дипломатичні представництва висвітлювали ті заходи, ініціаторами яких виступали вони самі. Так, 5 грудня 2016 р. в Дніпрі за сприяння Посольства Латвії відбувся показ документальної стрічки латвійського режисера Яніса Вінгріса «Волонтери». На цьому заході заступниця посла Латвії в Україні звернулася до глядачів із запевненням, що Латвія і надалі надаватиме підтримку Україні в межах своїх можливостей³⁹. 15 лютого

³⁵ Visite de Son Excellence Mme Isabelle DUMONT dans le Donbass. *Ambassade de France en Ukraine*. 14.06.2018. URL: <https://ua.ambafrance.org/Visite-de-Son-Excellence-Mme-Isabelle-DUMONT-dans-le-Donbass>

³⁶ Vizita ambasadorului României la Mariupol. *AMBASADA ROMÂNIEI în Ucraina*. 14.06.2017. URL: <https://kiev.mae.ro/local-news/942>

³⁷ Österreichische Botschaft Kyjiw / Austrian Embassy in Kyiv. Австрійська делегація на чолі з Послом Австрії Герміне Поппеллер відвідала 6 листопада Слов'янськ та Краматорськ. *Facebook*. 08.11.2018. URL: <https://www.facebook.com/botschaftkyjiw/posts/pfbid0zmqDCRLb3jtyo4UmRLjqJrHAL57bc4eySJMtqa8f74YPKNymQufy0aB7FaPjKaff>

³⁸ Ambassade de France en Ukraine. Aujourd'hui, le Premier conseiller de l'ambassade de France en Ukraine, Bruno Caussanel, a participé au forum international Join in Berlin: International Forum on Eastern Ukraine à Kiev. *Facebook*. 25.11.2021. URL: https://www.facebook.com/FranceenUkraine/posts/pfbid02Z934yF5GAAUJtwWfpEk333hDK7aXby6eSEyxYoKvfi075vSx5uRtaBLhFFjoHsvl?locale=uk_UA

³⁹ Embassy of Latvia in Ukraine/ Посольство Латвійської Республіки в Україні. 5.decembri Ukrainas pilsētā Dņipro notika Latvijas režisora Jāņa Vingra dokumentālās filmas "Voluntieri" prezentācija. *Facebook*. 06.12.2016. URL: <https://www.facebook.com/EmbassyOfLatviaInUkraine/posts/pfbid0274UWpb5Nimu39ismCOoeSsPxH8SYRGky m5PLXGvGOcGYB4syRuyUtsfuxKqK2HZnl>

2022 р., за кілька днів до початку повномасштабного вторгнення, в Посольстві Латвії в Україні пройшла зустріч з представницями української громадської організації «Берегиня» – матерями, чії сини та чоловіки зникли безвісти або перебувають в полоні на тимчасово окупованих територіях України, Донеччині та Луганщині⁴⁰.

Також послы європейських країн традиційно брали участь у заходах вшанування пам'яті загиблих на Донбасі. Такі дії та спільні зусилля європейської дипломатії надавали змогу залишати питання збройної агресії РФ проти України на порядку денному міжнародної спільноти.

Загроза початку повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну стала провідною темою публікацій на офіційних сайтах та сторінках у соціальних мережах дипломатичних представництв країн Європи. З кінця січня – на початку лютого 2022 р. з'явилися попередження про безпекову ситуацію в Україні. 12 лютого на офіційних сайтах та сторінках більшості посольств країн Європи з'явилися звернення до своїх громадян з приводу зростання небезпеки. На сторінці посольства ФРН було опубліковано попередження МЗС про поїздки до України та заклик до громадян Німеччини, які залишаються в Україні, подумати про виїзд з України⁴¹. Посольство Португалії опублікувало оголошення про посилення військової напруженості вздовж кордонів України та погіршення безпекової ситуації, а також надавало рекомендації не відвідувати Україну без суворої необхідності, а в разі необхідності у присутності розглянути можливість тимчасового виїзду з України⁴². Громадянам Литви МЗС рекомендувало відмовитися від поїздок до України, а тим, які вже перебувають в країні, закликала оцінити необхідність подальшого перебування⁴³. Іспанцям рекомендували серйозно подумати про тимчасову відмову від перебування в Україні, а на офіційних сайтах посольств Естонії та Латвії з'явилися рекомендації МЗС країн громадянам, які перебувають в Україні зареєструватися для встановлення зв'язку у разі необхідності та повідомлення про можливі перебої роботи авіакомпаній⁴⁴. Посольство Італії організувало позачергову

⁴⁰ Embassy of Latvia in Ukraine/ Посольство Латвійської Республіки в Україні. 2022. gada 15. februārī LV Latvijas vēstniecība Ukrainā notika sirsnīga un aizkustinoša tikšanās ar UA Ukrainas sabiedriskās organizācijas "Берегиня". *Facebook*. 15.02.2022. URL: <https://www.facebook.com/EmbassyOfLatviaInUkraine/posts/pfbid0zRoSNfDfJf6sVk4DF3X2UWM4qN2jC8iZAvPYrsuhk14SvxLgb28B1oZ24jRGkotu6l>

⁴¹ Посольство Німеччини в Києві / Deutsche Botschaft Kyjiw. Das Auswärtige Amt verstärkt die Maßnahmen zur Krisenvorsorge in der Ukraine. Es hat am 12. *Facebook*. 12.02.2022. URL: https://www.facebook.com/photo/?fbid=4521335634645095&_amp;set=a.607792265999471

⁴² AVISO. *Embaixada de Portugal na Ucrânia*. (12/02/2022) URL: <https://kiev.embaixadaportugal.mne.gov.pt/pt/a-embaixada/noticias/aviso>

⁴³ Užsienio reikalų ministerija. Svarbi informacija Atsižvelgdama į kintančią saugumo situaciją Ukrainoje. *Facebook*. 12.02.2022. URL: https://www.facebook.com/photo/?fbid=330950979074998&_amp;set=a.228987919271305&_amp;locale=br_FR

⁴⁴ Ārlietu ministrija aicina Latvijas valstspiederīgos pēc iespējas ātrāk izceļot no Ukrainas. Embassy of the Republic of Latvia in Ukraine. 15.02.2022. URL: <https://www2.mfa.gov.lv/ukraine/aktualitates/68861-arlietu-ministrija-aicina-latvijas-valstspiederigos-pec-iespejas-atrak-izcelot-no-ukrainas>

роботу у вихідні дні для надання консульських послуг на користь італійців та шляхом масового надсилання SMS на мобільні пристрої італійців, які перебувають в Україні повідомляло про будь-які оновлення в режимі реального часу щодо умов безпеки⁴⁵.

Застереження про погіршення безпекової ситуації в Україні масово з'явилися на сайтах та сторінках посольств 19 лютого 2022 р. і до закликів негайно залишити Україну додалися рекомендації не їхати до Білорусі, а скористатися напрямками Польщі, Словаччини, Угорщини та Румунії. Співвітчизникам, які все ж таки вирішать не залишати Україну, рекомендувалося бути максимально обережними, переконатися, що вони мають дійсні документи, що посвідчують особу, і підготувати достатні запаси води, їжі, теплого одягу та паливо для автомобілів.

Напад Росії на Україну 24 лютого 2022 р. був однозначно засуджений всіма країнами Європи, визначений як грубе порушення міжнародного права, світових цінностей та підривом європейського миру та безпеки. На офіційних сайтах та сторінках дипломатичних представництв країн Європи в основному публікувалися заклики до РФ негайно припинити бойові дії, а також рекомендації для евакуації, безпечні маршрути, режими роботи прикордонних пунктів. Протягом першого місяця війни майже всі посольства країн Європи в Києві були переведені до Львова для продовження виконання своїх функцій і їх основна діяльність була зосереджена на проведенні операцій з евакуації громадян своїх держав – створенню евакуаційних коридорів, організації автомобільних конвоїв, наданні і розподілу гуманітарної допомоги.

Від початку повномасштабного російського вторгнення країни Європи засудили російську агресію та переконано підтримали Україну в усіх сферах: політико-дипломатичній, економічній, фінансовій, гуманітарній тощо. Посли країн Європи активно відвідували міста, звільнені від окупантів та міста, які знаходяться ще й досі під постійними обстрілами для того, щоб на власні очі побачити масштаби війни і розповсюдити правдиву інформацію. Так, офіційні сайти і фейсбук сторінки дипломатичних представництв містять чисельні публікації з фотозвітами про відвідування представниками дипломатичних установ Бучі, Ірпня, Ізюму, Харкова, Сум, Одеси, Дніпра, Чернігова та інших постраждалих від російських військових злочинів міст. Посольства усіх європейських країн продовжують моніторити безпекову ситуацію в Україні і складають плани щодо відновлення роботи своїх представництв з новими підходами та інструментами, які потребує воєнна та повоєнна дипломатія.

Висновки. Зібраний емпіричний матеріал дозволяє зробити перші узагальнення щодо реакції дипломатичних представництв європейських держав в Україні на російсько-українську війну. Огляд офіційних акаунтів навіть однієї соціальної мережі, а саме «Фейсбук», дозволив виокремити ті основні сюжети та події, які привернули увагу іноземних держав та були висвітлені на офіційних

⁴⁵ Apertura straordinaria degli uffici della cancelleria consolare, 13 Febbraio 2022. *Ambasciata d'Italia a Kiev*. URL: https://ambkiev.esteri.it/it/news/dall_ambasciata/2022/02/apertura-straordinaria-degli-uffici/

вебресурсах. Так, з-поміж інформації, яка публікувалася можна використати три основних її види: офіційна позиція своєї держави щодо подій в Україні; попередження своїх громадян про безпекову ситуацію; своєрідні звіти про діяльність в Україні (надання допомоги своїм громадянам та громадянам України чи відзначення певних подій, які стосуються трагічних сторінок сучасної історії України). Також було виокремлено різну інтенсивність реагування на події. Так, аналіз акаунтів дипломатичних представництв європейських держав в Україні показав, що з 2014 р. найбільш інтенсивною була реакція напередодні повномасштабного вторгнення, а саме наприкінці січня – на початку лютого 2022 р. Тим не менш, і події Революції Гідності, і окупація Криму, і перші збройні зіткнення на сході України були відображені у соціальних мережах.

У цій публікації окреслено лише первісні узагальнення щодо відображення реакції дипломатичних представництв європейських держав в Україні на події російсько-української війни. Подальшого дослідження потребує аналіз висвітлення на офіційних вебресурсах країн Європи реакції на хід війни, позиція щодо надання зброї та інших форм військової допомоги, питання тимчасових мігрантів та пропозиції щодо потенційних сценаріїв завершення війни та повоєнної відбудови тощо на офіційних вебресурсах, розширити коло соціальних мереж. Для більш повної картини варто також дослідити реакцію дипломатичних представництв й інших країн світу, як тих, які є партнерами України, та тих, які зайняли вичікувально-нейтральну позицію.

REFERENCES

- Hilchenko, O.L. & Vierutina, D.M. (2016). Rol Nimechchyny v urehuluvanni ukrainskoi kryzy [The role of Germany in resolving the Ukrainian crisis]. *Naukovo-teoretuchnyi almanakh «Hrani»* [The scientific and theoretical almanac «Grani»], 3 (131), 84-90 (in Ukrainian).
- Lisovska, M.M., Pistrakevych, O.V. & Bessonova, M.M. (2023). Pozytysiy krayin Vyshehradskoyi hrupy shchodo rosiysko-ukrayinskoyi viiny: publichnyy vymir [The positions of the Visegrad Group countries regarding the Russian-Ukrainian war: the public dimension]. *Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsiyi ta rehionalni studiyi*, 3 (17), 125-149 (in Ukrainian).
- Pazdrii, V. & Antonyuk, P. (2023). Olenivskiyi terakt yak akt svidomoho nyschennya ukrayinskoyi yafetychnoyi elity [The Oleniv terrorist attack as an act of deliberate destruction of the Ukrainian elite]. *Konsensus*, 4, 62-70 (in Ukrainian).
- Protsiuk, I.V. & Boichuk, D.S. (2023). Dopomoha Yevropeiskoho Soiuzu Ukraini pid chas viiny yak vtillennia idei sotsialnoi derzhavnosti [The EU's assistance to Ukraine during the war as an embodiment of the idea of social statehood]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 6, 42-45 (in Ukrainian).
- Sydorenko, S.I. (2022). World leaders' rhetoric as a marker of their stance on ukraine war. *Zbirnyk naukovykh prats «Nova filologiya»*, 86, 162-169 [in English].
- Vovkanych, I. & Shnicer, I. (2022). Reaktsiya krayin Vyshehradsk'koyi chetvirky na povnomasshtabne voyenne vtorhennya Rosiyi v Ukrainu [The reaction of the Visegrad Four countries to Russia's full-scale military invasion of Ukraine]. *Heopolityka Ukrainy: istoriya i suchasnist: zbirnyk naukovykh prats*, 2 (29), 7-19 (in Ukrainian).